

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Саша Владимирова Тодорова

Относно: конкурс за академична длъжност „доцент”
обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” за нуждите на катедра
„Психология” по научна специалност 05.11.01 Социология (социология,
етносоциология), обявен в ДВ бр. 106/30 декември 2011 г.

За обявения конкурс има един кандидат гл. ас. д-р Мария Енчева Петрова

1. Описание на предоставените материали

По конкурса гл. ас. Мария Петрова е представила 22 научни публикации след получаване на научната степен доктор. От тях 1 монография, 2 учебни помагала, от които едно е в съавторство, за което има разделителен протокол, 1 студия, 4 статии и 12 научни доклада, публикувани в сборници. Една от публикациите на кандидатката е направена в чужбина.

2. Обща характеристика на научната и научно-приложната дейност на кандидата

Проблемното поле на трудовете на кандидата може да се представи по следния начин: от общо 22 труда 13 се отнасят до идентичността – състояние, тенденции, проблеми при отделните етнически групи, 1 за процесите на икономическата идентичност, 7 се отнасят до социалните аспекти на съвременния живот – общности, социални рискове, социална работа и 1 учебно помагала, посветено на социологията като наука.

Тази проблемна структура на трудовете на гл. ас. д-р Мария Петрова очертава два аспекта на нейната преподавателска работа. Първо, тя очевидно се е развивала главно като изследовател на идентичността (и икономическа, и етническа) и социалната сфера (развитието на общностния ресурс) за икономическа инициатива и гражданската активност, проблемите на социалното общуване в условията на индивидуализъм и колективизъм, социалната работа с малцинствата. Всички тези проблеми са разгледани през призмата на социологията, навсякъде се търси връзката и взаимодействието между разглежданите явления и процеси, като белег за наличието на социологически подход в анализа и търсенето и намирането на решения.

Научноизследователската дейност на кандидатката се допълва и от участие и реализация на проекти – 4 на брой, посветени на актуални проблеми на нашето съвремие и финансирани по програма „Леонардо да Винчи”, „Европа инвестира в селските райони”, община Варна и Асоциация „Варненски свободен университет”.

В представените трудове е постигнат добър баланс между научно-теоретичната и научно-приложната дейност на кандидата. По-конкретно изследването на етничността и идентичността при отделните групи и равнища в теоретичен план в повечето случаи се търси подкрепа с емпирични доказателства. Анализите на етничността и идентичността обикновено са съпроводени и с препоръки за внедряване на добри практики и усъвършенстване на социалната практика. Следва да се отбележи и един друг факт, а именно – търсенето на европейската перспектива в съвременните условия на модерност.

Ориентацията на научно-творческата активност на гл. ас. д-р Мария Петрова към актуални проблеми на българското общество е съпроводена и с широка консултантска и експертна дейност – сред студентите като научен ръководител на дипломни работи, участие във виртуалното представяне на специалност „Психология”, изготвяне на програма за емпирично социологическо изследване на проект „Партньорство за студентска трудова заетост” тюторство и др.

3. Учебна дейност на кандидатката

Гл. ас. д-р Мария Петрова успешно съчетава изследователската с преподавателската дейност. Основната преподавателска дейност на Петрова е във ВСУ „Черноризец Храбър”, където е на основен трудов договор. По-конкретно води курсове по „Социология”, „Социология на управлението” и „Етнопсихология”.

4. Съдържателен анализ на научните постижения на кандидата

В авторската справка за приносите гл. ас. д-р Мария Петрова е посочила 6 приноса. Характерното при нея е търсенето на възможности за обвързване на теоретичния анализ и емпирични доказателства. Така се постига редица от последователни преходи от теоретични схеми към научно-приложни препоръки и изводи и към нови теоретични търсения.

Преди всичко привлича вниманието тезата за етническият свят и взаимовръзката му с етническата идентичност. Кандидатката аргументира различията им и фактът, че в тях се фокусират времевите измерения на миналото като колективна памет, настоящето като жизнено дейности и бъдещето като перспективи. Анализирани са проявите на етничността в начина на живот и нейната същност като различност и другост. На тази теоретична основа са изведени различията по редица културни характеристики. Това е важен теоретичен и практически проблем, в чийто център стои въпросът как успоредно с тези различия се проявява солидарност, взаимно признаване и толерантност.

Научните резултати и изводи на гл. ас. д-р Мария Петрова насочват вниманието към наличието на нови характеристики на концепциите за етничността, етническата идентичност и етническата общност. Това дава възможност за „нов поглед към етническото и неговите основни измерения за етничност и етническа идентичност“, както самата тя отбелязва в направената справка за научните приноси. Този нов поглед изисква отчитане на социокултурните особености в работата по интеграцията на етносите в страната. В същото време с основание се защитава идеята, че социокултурните различия не бива да се абсолютизират, защото живеем в общ социален свят.

Възприетият интердисциплинарен подход при изследването на проблемите на етничността и етническата идентичност, позволява включването както на социологическата, така и на социално-психологическата гледна точка при изследване и анализ. Извън сферата на дискусиите е, че този подход е плодотворен. При изследването и анализите на кандидатката това се доказва. Най-важното доказателство в случая е постигането на определена цялостност на характеристиката на тези явления и процеси. За социалната практика това е от особено значение за търсенето и намирането на съответни механизми на директно и индиректно въздействие, насочено към постигането на ново отношение към различностите и другостите, изразено в солидарност, равнопоставеност, заедност.

От гледна точка на конкретната ситуация у нас, свързана с етничността и идентичността и разглеждането им като интердисциплинарна област означава, че добрите решения не следва само да се оповестяват, а и да се формират условия и нагласи на различни равнища и у различните социални групи, чрез

които да се формират такива граници на поведение в обществото, които да очертават новите измерения на другост и заедност, за да се постигне синергия, за да се постигне стопански и социален напредък.

Мисля, че реалните процеси потвърждават наблюденията и изводите на Мария Петрова, особено що се отнася до провежданите политики на интеграция на етносите у нас, незадоволителното равнище на ефикасност на тези политики.

Оценявам като особено значим и един друг принос на кандидатката. Имам предвид разкриването на приложните възможности на съвременната социология. Последователно и търпеливо тя извежда съвременното значение на обществените проблеми в хода на динамичното и противоречиво в определена степен социално-икономическо развитие. Впечатляващо е в случая обстоятелството, че систематизираните теоретични анализи по отделните проблеми са представени по подходящ за учебния процес начин. Все в тази връзка следва да се отбележи и още един положителен момент, свързан с приложната социология и мястото ѝ в учебния процес. В разработеното от кандидатката учебно помагало „Въведение в социологията” почти към всяка тема наред с въпросите, с които се цели да се проверят теоретичните знания на обучаемите има и въпрос насочен към практиката. Подобна ориентация в научноизследователската и преподавателската дейност има важно значение за повишаване на качеството на обучението, разглеждано в съвременните му изисквания и измерения.

Обосновани са и са доказани закономерностите на формирането и поддържането на общностния ресурс на равнище община. Проведеното емпирично социологическо изследване доказва, че общностният ресурс е тясно свързан с нагласата за предприемаческа дейност, но не и за включване в дейността на неправителствените организации. На тази основа са направени изводи и препоръки за формирането на нагласи сред населението за гражданско изграждане на общността. Значението на посочените моменти в работата на кандидата има важно значение за местното развитие – конкретна ориентация на общинските политики за повишаване равнището на общностния ресурс.

5. Отражение на научните публикации на кандидата в нашата и чуждестранната литература

Посочени са две цитирания, като са посочени авторите и мястото на цитата. Допускам, че цитиранията са повече, но поради липса на система, която да ги следи, кандидатката няма информация за тях.

6. Критични бележки и препоръки по представените трудове на кандидата

Известно е, че проблемите на етничността и идентичността допълнително се анализираха с разрастването и задълбочаването на глобализацията. В тази връзка възниква проблемът за допустимите граници на отграничаването, за да не се възпрепятства хода на общественото развитие. Доказано е, че само и единствено на основата на интеграцията дадено общество може да постигне стопански и социален просперитет. В тази връзка препоръката ми е в своята бъдеща изследователска работа кандидатката да отдели подобаващо внимание на тези проблеми. За България той има съществено значение.

От гледна точка на методиката на емпиричните социологически изследвания, насочени към проучване на етничността и идентичността препоръката ми е насочена към формирането на извадката. Броят на изследваните лица следва да бъде по-голям, а отделните етнически групи в извадката да имат еднакъв относителен дял с този от преброяването. Допускам, че ориентирането към по-малък брой изследвани се дължи на финансови причини. Все пак проведеното изследване доказва, че избраният модел за емпирично социологическо изследване на етническата идентичност, в който са съчетани социологическата и социално-психологическата същност на елементите ѝ е работещ, което само по себе си е постижение на кандидатката.

7. Лични впечатления на рецензента от кандидата

Познавам гл. ас. д-р Мария Петрова още от постъпването ѝ на работа в бившия факултет по „Социални дейности” при ВСУ „Черноризец Храбър”. Впечатлението ми от работата ѝ като преподавател и изследовател е, че тя е изключително сериозна, професионално диалогично с екипа и с висок морал по отношение на ползването на постигнатото от академичната общност. Едновременно с това, тя проявява и висока гражданска отговорност по повод

търсенето на верни и възможни пътища за идентифицирането и решаването на социалните проблеми у нас.

8. Мотивирано и ясно формулирано заключение

Обстойното запознаване с научните трудове на гл. ас. д-р Мария Петрова ми позволява да направя следните изводи:

Първо, кандидатката има достатъчен обем продукция и заедно с тона е успяла да направи научни приноси както с теоретико-методологичен, така и с научно-приложен характер.

Второ, налице е успешно съчетаване на преподавателска и изследователска работа.

Трето, проблемното поле, в което се намират нейните приноси и въобще цялостната ѝ изследователска и преподавателска дейност съответства на тематиката на катедрата, за чиито нужди е обявен конкурсът.

Въз основа на тези изводи предлагам на Научното жури да препоръча на Академичния съвет на ВСУ „Черноризец Храбър” да избере гл. ас. д-р Мария Енчева Петрова на академичната длъжност „доцент” в катедра „Психология” специалност „Социология”, шифър 05.11.01.

29.03.2012 г.

Рецензент:

(доц. д-р Саша Годорова)